

ISSN (Print): 2708-5317,
ISSN (on-line): 2708-5325

Виконавчий орган Київської міської ради
(Київська міська державна адміністрація)
Департамент культури

КИЇВСЬКА МУНІЦИПАЛЬНА АКАДЕМІЯ ЕСТРАДНОГО ТА
ЦИРКОВОГО МИСТЕЦТВ

АРТ-платФОРМА

Альманах

Видається з 2020 р.

Випуск 1(7)

ВИДАННЯ ЗДІЙСНЕНО ЗАВДЯКИ ФІНАНСОВІЙ
ПІДТРИМЦІ ПРОГРАМИ «SUES»
(«SUPPORT TO UKRAINIAN EDITORIAL STAFF»)

Київ
2023

ISSN (Print): 2708-5317,
ISSN (On-line): 2708-5325

Licensing Authority of Kyiv
(Kyiv State Administration)
Department of Culture

KYIV MUNICIPAL ACADEMY OF
CIRCUS AND PERFORMING ARTS

[ART-platFORMA] ART-platFORM

Almanac

Published since 2020

Volume 1(7)

THE ISSUE WAS PUBLISHED DUE TO THE FINANCIAL
SUPPORT OF THE «SUES»
(«SUPPORT TO UKRAINIAN EDITORIAL STAFF»)

Kyiv
2023

DOI: doi.org/10.51209/platform.1.7.2023

УДК 7.01.09

АРТ-платФОРМА: альм. Київ: КМАЕЦМ, 2023. Вип. 1(7). 387 с.

Головний редактор: *Романенкова Ю.В.* (д. мист., проф., Київ, Україна)

Заступник головного редактора: *Братусь І.В.* (к. філ. н., доц., Київ, Україна)

Відповідальний секретар: *Каблова Т. Б.* (к. мист., доц., Київ, Україна)

Міжнародна редакційна рада

Пілс У. (президент Міжнародного циркового фестивалю Монте-Карло, Монако); *Джарола А.* (Президент освітнього центру циркового мистецтва, Верона, Італія); *Страга Ж.* (Член ради директорів, Всесвітня федерація цирку, член-засновник і керівник комітету Глобального альянсу циркових шкіл, Брісбен, Австралія); *Фекете П.* (генеральний директор Столичного цирку Будапешта, Угорщина); *Корнієнко В.В.* (д. культ., проф., генеральний директор Національного цирку України, Київ, Україна); *Сом-Сердюкова О.М.* (к.мист., доц., коледж Сула, Ставангер, Норвегія); *Савіцька-Барагін Я.* (д. мист. та культ., Технологічний університет Молдови, Кишенев, Молдова); *Шевченко Л.О.* (Нар. арт. України, Нар. арт. СРСП, Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв, Київ, Україна)

Редакційна колегія

Вайс Дж. (д-р мист. хаб., доц., Академія Музики, Любляна/Університет Марибора, Словенія); *Яковлев О.В.* (д. культ., проф., Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв, Київ, Україна); *Варакута М.І.* (к.мист., доц., Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки, Дніпро, Україна); *Качмар О.В.* (д.філос.н., доц., Прикарпатський Національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна); *Родов І.* (д-р мист. хаб., проф., Бар-Ланський Університет, Ізраїль); *Свердлик З.М.* (к. іст. н., доц., Київський Національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна); *Кузьменко Г.В.* (к. пед. н., доц., Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтв, Київ, Україна); *Клиніна Т.С.* (к. іст. н., Національний авіаційний університет, Київ, Україна); *Зосім О.Л.* (д. мист., проф., Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Київ, Україна); *Урсу Н.О.* (д. мист., проф.,

Кам'янець-Подільський університет імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна)

Міжнародна консультативна рада

Послушина Й. (д. філософії, доц., Університет Марії Кюрі-Складовської, Люблін, Польща); *Шульгіна В.Д.* (д. мист., проф., Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Київ, Україна); *Маркова О.М.* (д. мист., проф., Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової, Одеса, Україна); *Самойленко О.І.* (д. мист., проф., Одеська національна музична академія А.В. Нежданової, Одеса, Україна); *Рощенко О.Г.* (д. мист., проф., Харківська державна академія культури і мистецтв, Харків, Україна); *Карась Г.В.* (д. мист., проф., Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, Україна)

*Статті, подані до редакції альманаху,
рецензуються членами редакційної колегії*

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України

(категорія «Б») зі спеціальностей:

023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»;

025 – «Музичне мистецтво»

відповідно до Наказу МОН України
від 06.06.2022 № 530 (додаток 2)

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київської муніципальної академії
естрадного та циркового мистецтв
(протокол № 3 від 30.03.2023 р.)

Альманах індексується в міжнародних базах даних:

Erih Plus, Google Scholar, DOAJ, WorldCat, Index Copernicus, Research Bible, Scientific Indexing Services, Research Gate, Crossref, OUCI, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, UlrichsWeb

©КМАЕЦМ, 2023

ART-platFORMA: Alm.: [ART-platFORM: Alm.]. Kyiv: KMACPA, 2023. Vol.1(7). 387 p.

Editor-in-Chief: *Romanenkova Yu.V.* (DSc in Arts, Prof., Kyiv, Ukraine)

Deputy Editor-in-Chief: *Bratus I.V.* (PhD in Philology, As. Prof., Kyiv, Ukraine)

Managing Editor: *Kablova T.B.* (PhD in Arts, As. Prof., Kyiv, Ukraine)

International Editorial Council

Pils U. (President of International Festival of Circus of Monte-Carlo, Monaco); *Giarola A.* (President of Educational Center of Circus Arts, Verona, Italy); *Straga J.* (Board of Directors, World Circus Federation, founding member & steering committee of the Global Alliance of Circus Schools, Brisbane city, Australia); *Fekete P.* (General Director of Capital Circus of Budapest, Hungary); *Korniienko V.V.* (DSc in Culturology, Prof., General Director of National Circus of Ukraine, Kyiv, Ukraine); *Som-Serdyukova O.M.* (PhD in Arts, As. Prof., Sola junior high school, Stavanger, Norway); *Saviškaia-Baraghin Ia.* (PhD in Arts and Culturology, Technical University of Moldova, Kishinev, Moldova); *Shevchenko L.O.* (National Artist of Ukraine, National Artist of USSR, Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts, Kyiv, Ukraine)

Editorial Board

Weiss J. (Ph.D. in musicology, As.Prof., Academy of Music, Ljubljana/University of Maribor, Slovenia); *Yakovlev O.V.* (DSc in Cultural Sciences, Prof., Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts, Kyiv, Ukraine); *Varakuta M.I.* (PhD in Arts, As.Prof., Dnipropetrovsk Academy of Music named after M. Glinka, Dnipro, Ukraine); *Kachmar O.V.* (DSc in Philosophy, As. Prof., Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine); *Rodov I.* (PhD in Arts, Prof., Bar Ilan University Ramat-Gan, Israel); *Sverdlyk Z.M.* (PhD in History, As. Prof., Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine); *Kuzmenko G.V.* (PhD in Pedagogy, As. Prof., Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts, Kyiv, Ukraine); *Klynina T.S.* (PhD in History, National Aviation University, Kyiv, Ukraine); *Zosim O.L.* (DSc in Arts, As.Prof., National Academy of Culture and Arts Management, Kyiv,

Ukraine); *Ursu N.O.* (DSc in Arts, Prof., Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilskyi, Ukraine)

International Advisory Board

Posluszna J. (PhD in Psychology, As.Prof., Maria Curie-Sclodowska University, Lublin, Poland); *Shulhina V.D.* (DSc in Arts, Prof., National Academy of Culture and Arts Management, Kyiv, Ukraine); *Markova O.M.* (DSc in Arts, Prof., The Odesa National A.V. Nezhdanova Academy of Music, Odesa, Ukraine); *Samoilenko O.I.* (DSc in Arts, Prof., The Odesa National A.V. Nezhdanova Academy of Music, Odesa, Ukraine); *Roshcenko O.G.* (DSc in Arts, Prof., The Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Ukraine); *Karas G.V.* (DSc in Arts, Prof., Vasyl Stefanyk Precarpathian University, Ivano-Frankivsk, Ukraine)

*Articles submitted to the almanach, peer-reviewed
by members of the editorial board*

The Almanac is included in the **category “B”** of the List of scientific professional editions of Ukraine in the program subject areas 023 – “Fine Arts, Decorative Arts, Restoration”, 025 – “Music” by Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine from 06 June 2022 No 530 (ap.2)

Recommended for edition by the Academic Council of
Kyiv Municipal Academy of Circus and Performing Arts
(Protocol No3, 30.03.2023)

Almanac is covered by the international databases:
Erih Plus, Google Scholar, DOAJ, WorldCat, Index Copernicus, Research Bible, Scientific Indexing Services, Research Gate, Crossref, OUCI, National Library of Ukraine named after V.I. Vernadsky, UlrichsWeb

©KMACPA, 2023

ЗМІСТ

МУЗИКОЗНАВЧІ СТУДІЇ

САМАЯ Т.В. Інноваційні підходи професійної музичної освіти у вивченні ритміки.....	11
ЗОСІМ О.Л., ПОДУНАЙ Я.А. Євроденс як стильовий напрям української пісенної естради 1990-х років.....	32
МИКУЛАНИНЕЦЬ Л.М. «Єврейська фантазія» Віктора Теличка у біографічному дискурсі.....	55
ЛІ ХУАСІНЬ. Сонористика у китайській фортепіанній музиці ХХ ст.....	71
ЧЖАН ЦЗУНЖУЙ. Сценічне мистецтво Китаю у діалозі культур на прикладі опери Тань Дуня «Перший імператор» ..	84

ВІЗУАЛЬНІ МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ

РОМАНЕНКОВА Ю.В., СТРЕЛЬЦОВА С.В. Антологія польоту у творчості Олега Денисенка.....	99
МИХАЛЕВИЧ В.В., БРАТУСЬ І.В. Образ жінки у сатиричній графіці українського часопису «Червоний перець» під час становлення радянського режиму 20-30 рр. ХХ століття.....	124
БРЕНЮК А.Г. Культурологічні напрями діяльності художників-графіків Кам'яця-Подільського у ХХ столітті.....	142
БАБІЙ Н.П., ГУБАЛЬ Б.І. Композиція в дизайні. Особливості емотивного конструкту.....	170
НЕСТЕРЕНКО П.В. «Слово о полку Ігоревім» в екслібрисі.....	189
БРОВЧЕНКО А.І. Українське необароко в архітектонічних видах творчості як один із національних самоіндіфікаторів..	208
ГУНЬКА А.М. Шрифтові композиції Івана Їжакевича в	

оформленні періодики кінця XIX – початку XX століть.....228

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ РОЗВІДКИ

ПОГРЕБНЯК Г.П. Віддзеркалення національної ідеї в режисерських моделях авторського кіно.....243

БРАТУСЬ І.В., КУЗЬМЕНКО Г.В. Габітус головного героя у романі Жана-Поля Сартра «Нудота».....275

КУЗЬМЕНКО Г.В., СПОДОНЕЙКО К.Ю. Феномен пантоміми та проблема перевтілення актора-міма у сценічний образ.....303

SHARYKOV D.I., OREL D.V., HERASYMENKO K.M.
[ШАРИКОВ Д.І., ОРЕЛ Д.В., ГЕРАСИМЕНКО К.М.]
Features of the specificity and uniqueness of the contemporary Canadian Cirque du Soleil in the context of circology research [Особливості специфіки та унікальність сучасного канадського Cirque du Soleil у контексті циркологічних досліджень].....344

ЛУГОВЕНКО Т.Г., ГРЕК В.А. Пошук сучасних інтонаційних рішень і прийомів на прикладі традиційного українського хореографічного мистецтва.....359

УЖИНСЬКИЙ М.Ю. Звукорежисура у цирковому мистецтві: специфічні риси.....372

ВІД РЕДАКЦІЇ..... 388

CONTENT

MUSICOLOGICAL STUDIES

SAMAYA T.V. Innovative approaches of professional music education in studying rhythmic.....11
ZOSIM O.L., PODUNAI Y.A. Eurodance as a style direction of the Ukrainian song variety of the 1990s.....32
MYKULANYNETS L.M. “Jewish fantasy” by Viktor Telychko within biographic discourse.....55
LI HUAXIN. Sonoristic in the piano music of China of XX century.....71
ZHANG ZONGRUI. The performing arts of China in the dialogue of cultures as an example of the opera “The first emperor” by Tang Dung.....84

VISUAL ART PRACTICES

ROMANENKOVA Yu.V., STRELTSOVA S.V. Anthology of the flight in creative art of Oleg Denisenko.....99
MYKHALEVYCH V.V., BRATUS I.V. The image of a woman in the satirical graphic arts of the Ukrainian magazine “Chervonyy perets” (“Red pepper”) during the establishment of the Soviet regime in the 20-30s of XX century.....124
BRENYUK A.G. Cultural directions of the activities of the graphic artists of Kamiansk-Podilsky in the 20th century.....142
BABII N.P., HUBAL B.I. Composition in design. Features of the emotional construct.....170
NESTERENKO P.V. “A word about the regiment of Ihorev” in the ex-libris.....189
BROVCHENKO A.I. Ukrainian neo-baroque in architectural forms of creativity is one of the national self-identifiers.....208

HUNKA A.M. Font compositions by Ivan Yizhakevych in the design of works of periodicals of the end of the 19th – beginning of the 20th century.....228

CULTUROLOGICAL ESSAYS

POGREBNIAK G.P. Reflection of the national idea in the directing models of author cinema.....243

BRATUS I.V., KUZMENKO G.V. The habitus of the main character in Jean-Paul Sartre's novel “Nausea”.....275

KUZMENKO H.V., SPODONEIKO K.Y. Phenomenon of pantomime and the problem of transformation of a mime artist into a stage image.....303

SHARYKOV D.I., OREL D.V., HERASYMENKO K.M. Features of the specificity and uniqueness of the contemporary Canadian Cirque du Soleil in the context of circology research.....344

LUGOVENKO T.G., GREK V.A. Search of modern intonation solutions and techniques using the example of traditional Ukrainian choreographic art.....359

UZHYNKYI M. Yu. Sound directing in circus art: specific features.....372

ARTICLE REQUIREMENTS388

ВІЗУАЛЬНІ МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ

DOI: <https://doi.org/10.51209/platform.1.7.2023.99-123>

УДК 7.769.1;769.2;769.4

Юлія Вікторівна РОМАНЕНКОВА,
доктор мистецтвознавства, професор,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
Київ, Україна,
e-mail: 20romanenkova20@gmail.com,
ORCID: 0000-0001-6741-7829

Світлана Вікторівна СТРЕЛЬЦОВА,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
Київ, Україна,
e-mail: s.strieltsova@kubg.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-4612-911X

**АНТОЛОГІЯ ПОЛЬОТУ У ТВОРЧОСТІ
ОЛЕГА ДЕНИСЕНКА**

Анотація. Статтю присвячено творчості львівського художника Олега Денисенка. Акцентовано універсальність майстра, що звертається до багатьох видів, жанрів мистецтва, що експериментують із різними техніками, матеріалами. Друкована графіка (техніки високого, глибокого друку) позиціонована як основне поле експериментів художника. Зроблено акцент на винайденій автором техніці «гесографія», що знаходиться на стику графіки та живопису. Наголошено на зверненні художника до спадщини різних культур, вивченні ним традицій членних історичних епох. Розглянуто основні символи, знаки, сюжети, що їх експлуатує автор у всіх творах. Подано етруське, скіфське, трипільське, східнослов'янське,

мистецтво, Середньовіччя, Ренесанс як взірці, на які орієнтується львівський художник. Проаналізовано домінуючі мотиви, характерні для всіх видів мистецтва О. Денисенка, основним із яких став мотив польоту. Акцентується значення музики для творчості художника, якого музичний матеріал супроводжує впродовж усього життя, впливаючи на характер творів. Систематизовано звернення до символіки крил, сюжетної лінії польоту, що зустрічаються у книжковій ілюстрації, друкованій графіці, гесографії, левкасі, екслібрисі, декоративно-вжитковому мистецтві, скульптурі. Розглянуто приклади творів на мотив польоту у техніках друкованої графіки (ліногравюра, офорт), гесографії, левкасу, бронзової скульптури у період з початку 2000-х рр. Використано інструментарій хронологічного, біографічного, компаративного, комплексного методів. Наголошується, що на сьогоднішній день у вітчизняній гуманітаристиці не приділено належної уваги творчості художника, якого можна назвати надбанням українського сучасного мистецтва, що дозволяє вважати його творчий багаж одним із найперспективніших завдань для досліджень.

Ключові слова: графіка, гесографія, левкас, екслібрис, бронза, політ, Середньовіччя, Ренесанс, образ, символ.

Вступ. Сучасне українське мистецтво ставить чимало складних для критики завдань. Його політ фантазії настільки різноманітний, що часом термінологізувати те, що відбувається в художньому процесі, дуже нелегко. І, тим більше, розкласти на складові, даючи зрозуміти глядачеві природу побаченого. У сьогоднішньому вітчизняному мистецтві чимало того, що потрібно розглядати лише підготовленим. Мало нині популярний вектор академізму, реалістичного мистецтва залишимо осторонь – він не вимагає додаткових зусиль із боку

глядача, але не належить до фаворитів на сьогоднішній день. Зрозуміло, затребуваність натуралізму в сучасному арт-світі теж існує, хоча дуже низька, настільки ж низька, як незначною стала кількість майстрів, яким під силу створення високопрофесійної академічної роботи. Синтез видів, жанрів, технік, манер, стилів – різноманіття сучасного художнього процесу призводить до певної розгубленості при спробах його усвідомити, зрозуміти. Критик стає необхідним співавтором, співучасником глядача при знайомстві з витвором мистецтва. Не завжди тому, що арт-об'єкт високо інтелектуальний – найчастіше лише тому, що художник самовиражався як йому заманеться, поєднуючи непоєднуване, що є цілком прийнятним для творчого середовща. Але світ абстрактного, безпредметного, що накладається на експерименти у галузі технік, технологій, призводить до ускладнення завдань для глядача. До рекордсменів, які ставлять найвищі для подолання бар'єри, належить графіка. Особливо – друкована. Але саме завдяки їй, її надзавданням для глядача, який постійно екзамнується на знання технік та розуміння сюжетів, публіка продовжує перебувати у тонусі, у гарній формі, не втрачаючи вправності, не деградує. А в століття, коли достатньо натиснути пару кнопок на екрані гаджета, і отримуєш необхідну інформацію, не переобтяжуючи мозок і пам'ять, не деградувати і не втратити рівень інтелекту дуже цінно.

Постановка проблеми. Серед художників-графіків зламу ХХ та ХХІ ст., пальму першості у масі яких, безперечно, має львівська школа, однозначним рекордсменом у справі виховання глядача-інтелектуала можна назвати львів'янина Олега Денисенка. Якщо поставити собі завдання знайти майстра, чия творчість, щоб бути зрозумілою, осягнутою, має змусити читати, дивитися, знати філософію, естетику, археологію, історію, міфологію, символіку, історію мистецтв,

то це, без сумніву, буде Денисенко. Без належного рівня підготовки його роботи зрозуміти не дано. Його мистецтво не для лінивих – майстер-трудівник, який не знає спокою, змушує і свого глядача бути постійно в пошуку нових знань, вражень, умінь читати твори, робити їх візуальну експертизу. Художник тримає і свого глядача у робочому стані, деградація йому не загрожує. Крім цього, роботи Денисенка не просто складні, вони призначені для формування вишуканого смаку, будучи інструментом відточування сприйняття. Так, глядач стає співавтором художника, причетність дає змогу тримати і свій інтелект у робочому стані. Художник дає глядачеві шанс відправляти фантазію в політ, постійно тримаючи у стані польоту і свою увагу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ім'я О. Денисенка добре відоме в колах любителів графіки за межами України, особливо з урахуванням того, що в останні місяці він із сином активізував процес популяризації українського мистецтва за кордоном, беручи участь у виставках, посилюючи антиросійські настрої американців та європейців, про що пише і вітчизняна, і зарубіжна преса [3; 11; 16].

Проте, системних, комплексних мистецтвознавчих досліджень про митця поки ще немає. Його творчість полівекторна, він працює у графіці, гесографії, левкасі, скульптурі, книжковому дизайні, декоративно-прикладному мистецтві, ні дати, ні взяти – універсальна людина епохи Ренесансу. Але при цьому про нього можна знайти фрагментарні згадки у працях загального характеру про графіку України зламу ХХ та ХХІ ст. [9; 10], про книжковий знак [2; 5; 7; 8; 17-20], інтерв'ю в періодиці, частіше – з нагоди нових виставок, і лише окремі статті у науковій періодиці присвячені безпосередньо його роботі, як загалом, так і окремим її аспектам

[12-15], тому можна сміливо констатувати слабкий ступінь вивченості феномену Олега Денисенка й віднести його до перспективних галузей наукових досліджень.

Виклад основного матеріалу. У творчому доробку Олега Денисенка є кілька мотивів, які червоною лінією походять через усі види його мистецтва, супроводжуючи його з раннього періоду. Денисенко – художник-філософ, його хитромудрі алегорії, що відсилають до історії, міфології, світу символів, знаків читаються завжди за наявності певної підготовки. Є «наскрізні» образи, мотиви, які, так чи інакше, у трансформованому вигляді існують у всіх проявах творчої діяльності майстра. Їх не так багато, але повторюваність при загальному різноманітті сюжетів, багатстві образного ряду свідчить про значущість. Насамперед, це образ лицаря, який фактично став маскою самого художника, адже не дарма про нього завжди пишуть, що він народився на 500 років пізніше за свій час. Насправді, він настільки зрісся з цим образом, що можна з більшою часткою впевненості говорити, що це не лицар – маска художника, а, швидше, сучасна іпостась, свого роду реінкарнація самого художника є маскою для справжньої суті лицаря. Зв'язок із цим хронологічним шаром видає багато компонентів «Я» Майстра – це тяжіння до алегорій, до іншомовності, до хитромудрості сюжетів, до світу символів, характерні для Середньовіччя, Північного Ренесансу, безліч лицарів у роботах художника, його альянзи на Північне Відродження, мотиви А. Дюрера та відсилання до С. Бранта. Невипадково деякі з робіт такого середньовічно-ренесансового забарвлення були зроблені Денисенком разом із Костянтином Калиновичем, у якого мотив часу також є однією з основних сюжетних ліній творчості [9].

Ще один мотив, який часто повторюється у роботах львівського художника, – мотив риби. Стародавній

християнський символ багаторазово обігрується митцем, не тільки в контексті християнської символіки, міфології, цей знак можна зустріти і в давньоримських, і в етруських алюзіях автора, він багатозначний і часто варіюється.

Як і кінь на колесах, нерідкий у творах О. Денисенка, який сам визнає, що це один із його образів-фаворитів, вказує на вічний рух, що символізується колесом і посилюється активністю та стрімкістю коня.

Рух як символ життя висловлює О. Денисенко і в мотиві польоту. Легкість вічного руху, спрямованість вгору, відрив від усього тлінного, прагнення піднятися над ним – усе це пронизує всі види мистецтва, у яких пробує себе майстер, характер його образів змінюється залежно від того, в якій техніці і якими матеріалами втілений образ. Більшість образів художника або напівпрозорі, немов зіткані з майже незримого павутиння, або не торкаються ногами землі, як це було характерно для янголів у середньовічних та багатьох ренесансових творах, мають немов із ниток зітканий вигляд.

Вони створені для польоту, тому багато з них мають крила як додатковий, посилюючий, символ польоту, паріння над тлінною юдоллю. Мотив польоту став одним із лейтмотивів творчості львівського графіка. Крила в його образів – лише натяк, вказівка на особливу природу, а політ він трактує не просто як можливість парити над тлінним світом, але і як можливість виділитися з натовпу. Це знак, мітка обраності, особливо якщо він дарований тим, хто може не лише парити, а здатен чути так, як не дано іншим, – музикантам. Музикант, наділений ще й даром літати, – це квінтесенція польоту фантазії самого художника, якийсь збірний образ, у якому втілені уявлення про все, не від світу цього. Часто мотив польоту і музична тематика поєднуються в одному творі – музика і політ невіддільні для майстра, музика завжди перебуває в польоті,

при цьому крила персонажів часто пошматовані, надірвані, а іноді скелетоподібні, але вони є, а їх стан вказує лише на тлінність всього суцього. При цьому всі ці образи завжди монохромні, їхня інтелігентна скупість кольору постійно змушує робити акцент на лінії, а ритм знову повертає глядача до домінант музичності. Корпус робіт О. Денисенка – це своєрідна антологія польоту, де все розписано буквально як по нотах. Кожна робота – це енциклопедія символів, де знак звучить як окрема нота, а всі разом зливається або в какофонію ліній і плям, або в мелодію плавного ритму, залежно від задуму автора. Ця схема, подібно до нотного стану, спостерігається у всіх видах мистецтва майстра.

ДО: в графіці. Насамперед Денисенко відомий як графік. Саме в монохромному царстві ліній у ліногравюрі та в офорті крила фігурують у персонажів найчастіше. Зіткати з ліній образ, піднісши його над тлінною землею, вдається як різцем на лінолеумі, так і офортною голкою. 1993 р. – офорт «Випадок», із характерним лицарем у традиційному одязі, частиною якого зроблені крила. 2000 р. – ліногравюра, в якій поєднано кілька улюблених мотивів художника, колесо, музичний інструмент, крила – «Нічний волоцюга». 2001 р. – офорт «Бродячий музикант» (рис. 1), наче якесь сплетіння найхарактерніших символів руху, найхиткіше, примарне створіння, яким сподобився Всевишній. Незрячий музикант, позбавлений дару бачити, але має дар літати. 2006 р. – зрозуміло, крилата «Надія» офорт, де теж є ще один улюблений символ руху – колеса, і ключ, і чаша – симбіоз сакральних символів. 2007 р. – «Ходак» (ліногравюра) – ледь помітні, намічені в стилізованому нитковому образі-алюзії на Христа, але крила. Той-таки 2007 р. – офорт «Христофор». 2008 р. датується не один аркуш на мотив польоту, «Твердиня», один із численних крилатих лицарів на коні, втілений у техніці офорту. «Якби я умів літати»

(рис. 2) – офорт, у якому синтезовані мрії про політ із кілька разів варійованим символом – крилом, то це крило мухи, то кажана, в цьому образі об'єднані різні уявлення про природу польоту, природні, механічні, це свого роду портрет мрійника, що марить піднятися в повітря, людини епохи Ренесансу, яка мріяла на крилах піднятися в небо, робила розрахунки, конструювала пристрої для польоту. В аркуші, який можна сприймати як посвячення Леонардо і Дюреру одночасно, є письмена як знак обряду знання, інструменти, механічні пристрої – як символи розрахунків, птах як прообраз того, до чого веде прагнення злетіти вгору. Адже мрії людини про політ багато сотень років, у стародавньому світі ця мрія втілювалася в Дедала, не дарма ж Денисенко не раз звертався до цього образу. А в епоху Ренесансу ця мрія носила ім'я Леонардо, та й сам Ренесанс не раз теж згадував про того ж Дедала, немов підтверджуючи, – божевілля хоробрих співаємо славу. Нехай судилося розбитися, але треба мріяти про політ.

РЕ: в екслібрисі. Як самостійну галузь застосування талантів О. Денисенка можна виділяти книжковий знак. Майстер давно має репутацію одного з найкращих екслібрисістів України, чії роботи зберігаються у найпрестижніших колекціях різних країн світу. Його екслібрис – тема для самостійних глибоких штудій, у контексті цієї теми лише згадаємо, що у варіюванні теми польоту не став винятком і його книжковий знак (Ex libris Aloys Vertongen, офорт, 1993 р.).

Екслібриси Денисенка так само монохромні та сповнені знаками, як і вся його друкована графіка, і не тільки.

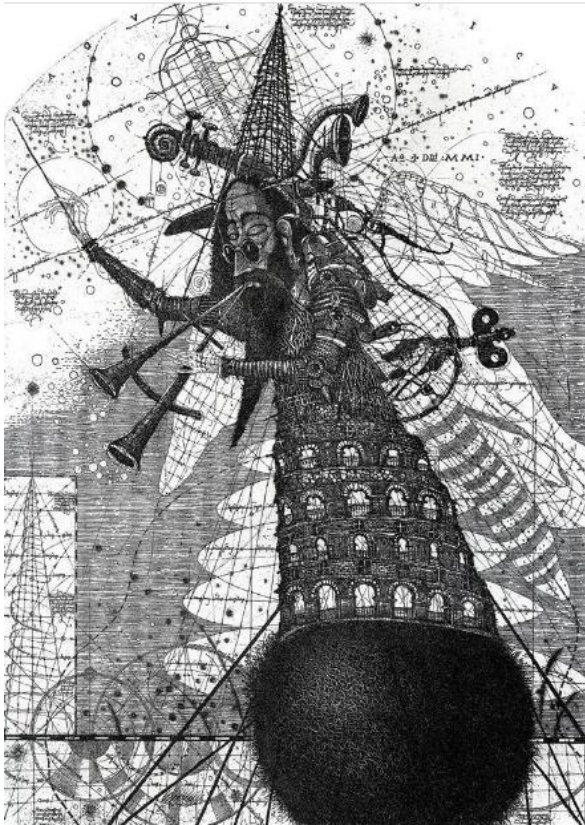

Рис. 1. Денисенко О. «Бродячий музикант». 2001 р. Офорт

МІ: у книжковій ілюстрації. Особливе ставлення митця до книжкового світу вилилося у створення ним авторської книжки, екземпляри якої, що їх існує всього дев'ять, перебувають навіть у Будинку-Музеї Дюрера та Королівській Бібліотеці Амстердама. Книга С. Брандта «Корабель дурнів» була проілюстрована художником із особливою, ювелірною

ретельністю, на папері ручного відливу, зі вкрапленням альпійських трав, аналогічним користувався і Дюрер, який теж оформлював цей твір.

Рис. 2. Денисенко О. «Якщо б я вмів літати». 2008 р. Офорт

Львів'янин з 1997 р. створив ліногравюру та серію офортів для книги, забезпечивши екземпляри шкіряною обкладинкою, розшитим вручну корінцем. Але, звичайно,

брандтівською роботою не обмежуються таланти Денисенка-ілюстратора. Мотив польоту можна зустріти й у його інших ілюстраціях, як, наприклад, в аркуші «Полювання на єдиного рога» (туш, перо).

ФА: в гесографії. Напевно, найцікавішим було б зрозуміти, чи змінюється трактування теми польоту залежно від того, в якій техніці створюється робота, – адже Денисенко-графік звичніший для глядача, який народжує нитяні, дротяні, ритмічно хиткі, музичні образи, тонкі, тендітні, яким просто судилося бути літаючими, монохромними, напівпрозорими. Проте, при погляді на образи, втілені у створеній самим же Денисенком техніці, гесографії, що стоїть на межі живопису та графіки, стає зрозуміло, що і в кольоровому варіанті цей мотив так само характерний – гесографічні твори дуже часто обігрують мотив польоту, персонажі нерідко стають крилатими. При тому, що вони створені в техніці гесографії, часто продовжують бути монохромними, але іноді не позбавленими незначних спалахів, що їх ефект тільки підсилює.

Дуже багатим на гесографію став 2021 р. – «Архістратиг Михайло», «Мелодія надії», «Ловчиня єдинирогів» (до речі, цікаво, що ця ж композиція повторюється в одній із графічних робіт автора), «Створення»), «Симеон-стовпник», «Червоне вино», «Вдале полювання», ін. 2022 р. датується крилата «Евтерпа». В усіх цих роботах є символи польоту, крилаті персонажі. Художник відриває їх від шару тлінного земного світу, наділяючи інакшістю, демонструючи прагнення до досконалості. Дуже характерно висловив він загальне кредо у роботі «Летючий пілігрим» (рис. 3). Сам майстер сформулював ідею, вкладену в роботу: це алегорія свободи в мистецтві, можливість бачити те, чого не бачать інші, поєднувати непоєднуване, звідси прагнення максимально активного руху, швидкості, метаморфози форм – тут і крила, і пір'я, і колеса, і

птахи, і кінь, і ключі, тобто все, що пов'язане з рухом та прагненням до нього.

СОЛЬ: у левкасі. Так само популярним є мотив польоту в роботах О. Денисенка, які створюються в техніці левкасу, яка а-ртіогі нагадує про царину сакрального, піднесеного, веде глядача до духовної галузі. Дуже показово, що у левкасі художник, як і раніше, залишається вірним собі – монохромним, роблячи акцент на інших засобах художньої виразності, крім кольору.

Рис. 3. Денисенко О. «Летючий палігрим». 2021 р. Гесографія.

2010 р. – «Св. Юрій II», 2011 р. – «Переможець», дуже цікава пара образів «Світло» та «Темрява», що цікаво – обидва антагоністи забезпечені крилами, як втілення світла, так і втілення темряви, власне, як візуалізація ідеї про янгола світла та грішного янгола, до повалення так само близького до Всевишнього. 2021 р. – «Сходження» (рис. 4), дуже характерний образ, оснащений крилами, але при цьому, з чорним колом замість голови, знеособлений, наче втілена персоніфікація польоту; «Трипілля» – надзвичайно цікаве втілення символу стародавньої культури, що знайшло обриси у теж знеособленому орнаментальному образі, посадженому верхи на окриленого коня; «Мрійник», звичайно, окрилений, слідом за Дедалом та Ікаром, які мріяли про височінь. Невипадково, у техніці, яка здавна була традиційною для іконопису, було створено особливо багато образів святих, втілено релігійних сюжетів.

ЛЯ: у декоративно-вжитковому мистецтві. Той самий принцип відбору образів і побудови сюжетних ліній використовує майстер у декоративно-вжитковому мистецтві: яким би це не здавалося незвичайним і навіть дивним, але рафіновані образи, високоінтелектуальні композиції, які з легкістю можна зарахувати до «мистецтва не для всіх», з успіхом перекочують на столи, інтер'єрні композиції, чохла для айфонів, які сьогодні є частиною сучасного матеріального світу. Майстер експлуатує свої гесографічні композиції, переносючи їх у предметний світ, простягаючи незриму нитку з середньовічного та ренесансового світу графічних образів у сучасний світ матеріальної, речової культури, знову поєднуючи непоєднане.

Рис. 4. Денисенко О. «Сходження». 2021 р. Левкас.

Проте, це дуже вишукані, дорогі, ексклюзивні речі, VIP-якості, доступні далеко не всім. Звичайно, можна очікувати на когнітивний дисонанс – графіка, особливо друкована, завжди була мистецтвом для інтелігенції, а образи з графічних аркушів, що перекочують у світ повсякденних функціонально виправданих речей, по суті, повинні мати того ж споживача, рафінованого інтелігента, який зазвичай не володіє товстим гаманцем та якому навряд чи під силу придбати стіл «Чотири

стихії», прикрашений левкасом, олією (2021 р.), або айфон у коробці з червоного дерева, прикрашений гесографією

Рис. 5. Денисенко О. Чохол та футляр для айфона. «У мистецтві свобода». Гесографія, дерево.

(«У мистецтві свобода», рис. 5) з «Летючим пілігримом». Але О. Денисенко і в цьому випадку не підіграє глядачеві, знижуючи планку вимог та підлаштовуючись під споживача. Він прагне підтягнути глядача до свого рівня, а не опуститись до рівня натовпу. Навіть його побутові предмети – чохла для айфонів, предмети меблів, – це високоінтелегентні речі, витвори мистецтва, не тиражні, ексклюзивні, дорогі та вишукані, які виховують смак та відточують інтелект.

СІ: у скульптурі. Напевно, найскладнішим завданням можна вважати втілення польоту в скульптурі – все ж, особливості матеріалу не схильні до легкості та примарності, робота з обсягом обіцяє матеріальність, масивність і приземленість. Але не у випадку з творами львівського художника. Можливо, трохи рідше, але в його галереї скульптурних образів теж зустрічається прагнення польоту. У скульптурі Денисенка багато не просто традиційних для нього відсилань до давнини (концепція всієї творчості художника сформульована ним як «нова старовина» – «*Antiquitas nova*»), але стилізація дуже різних історичних шарів, причому, це не тільки втілені характерні образи, але стилізація їх епох, за допомогою особливостей техніки, підбору матеріалів, імітації їхньої деформації від часу, майстер імітує той стан, у якому скульптура перебувала б, якби її витягли з-під товщі часу в результаті археологічних розкопок, – справді, для недосвідченого глядача буває нелегко відрізнити справжню етруську бронзу від створеного львівським автором образу у стилістиці Етрурії.

Це трофеї, відібрані художником ХХІ ст. у хижого часу. Майстер звертається до скіфської давнини, до етруських мотивів, до крито-мікенського періоду, до східнослов'янської спадщини, до північно-ренесансового шару, але при точному попаданні в стилістику часу, у кожному з його творів можна знову безпомилково впізнати його авторську манеру («Іворікс», 2002 р., бронза; «Серена», 2006 р., бронза; «Райський птах», 2007 р., бронза,

Бронзовим аналогом графічних, гесографічних образів, синтезом символів-фаворитів майстра можна назвати «Надію» (2011 р., бронза, рис. 6), в якій ми знову бачимо коня на колесах, крила як традиційні для Денисенка символи вічного руху, прагнення до польоту, які поєднуються тут із мотивом маски,

характерною і для мікенського мистецтва, і для давньоримського, із символікою чаші, яку можна читати як натяк на Грааль, і на чашу Гефсиманського саду, із сонячним диском, одним із найхарактерніших символів, для східних слов'ян у тому числі. Варто лише додати, що у скульптурі, мабуть, багато що з цих образів втілюється навіть раніше, ніж у графіці, у всьому її різноманітті.

Рис. 6. Денисенко О. «Надія». 2011 р. Бронза.

Висновки. Образна галерея Олега Денисенка надзвичайно густо населена. Львів'янина справедливо можна

назвати універсальним майстром, який успадковує прагнення до універсалізму художника епохи Ренесансу, через багатство технік, матеріалів, різноманіття сюжетів, багатошаровість прочитання знаків тяжіння до складних комбінацій символів. При цьому «наскрізною лінією», що пронизує всі види його творчості, супроводжує його протягом усього мистецького життя, став мотив польоту. Фактично, лівова частка його творчого багажу – це свого роду антологія польоту, окриленість безлічі його персонажів дозволяє класифікувати це мистецтво як якийсь відкинутий від повсякденності художній шар, що сполучає минуле і сьогоднішній день, а посередниками між цими масами часу і є крилаті оповісники.

Список використаної літератури:

1. Графіка. URL: <https://www.antiquitas-nova.art/uk/grafika/>
2. Каменецька Ю. Мистецтво портрета в сучасному українському екслібрисі. Вісник ЛАМ. Вип. 2019. 42. Сс. 88-93.
3. Кречетова Д. Картини, що читають руками. У США презентували новий вид мистецтва, винайдений українцями. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2022/06/7/248992/>
4. Львівський графік Олег Денисенко: «Мистецтво в Україні, як і військо, живе завдяки волонтерам». URL: <https://zn.ua/ukr/ART/lvivskiy-grafik-oleg-denisenko-mistectvo-v-ukrayini-yak-i-viysko-zhive-zavdyaki-volonteram-.html>
5. Нестеренко П. Історія українського екслібриса. Київ: Темпора, 2010. 328 с.
6. Олег Денисенко. URL: <https://art.lviv-online.com/oleh-denysenko/>

7. Романенкова Ю. Екслібрістика в полі сучасного вітчизняного гуманітарного знання. Матер. Міжнар. науково-практ конф. Київ: НАККІМ, 2022. Сс. 4-6.
8. Романенкова Ю. Сучасний український екслібрис у вітчизняній гуманітаристиці: до питання стану дослідженості феномену. Арт-платформа. 2022. Вип. 6(2). Сс. 130-149.
9. Романенкова Ю., Арая Беріос Н. Мотив часу у творчості українського митця Костянтина Калиновича. 2021. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 2(45). Сс. 32-37
10. Романенкова Ю., Братусь І. ТанDEM «митець-глядач» в умовах викликів сьогодення. Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології. Київ: НАККІМ, 2020. Сс. 52-54.
11. Сім'я львівських митців Денисенків представила у Нью-Йорку новий вид мистецтва – гесографію. 2022.
URL:
https://galinfo.com.ua/news/simya_lvivskyh_myttstv_denysenkiv_predstavyla_u_nyuuyorku_novyuy_vyd_mystetstva__gesografiyu_386891.html
12. Стрельцова С. Графічне втілення світосприйняття сучасного митця Олега Денисенка. Матер. VI Міжнародної науково-практичної конференції «Теорія и практика сучасної науки та освіти». Львів, 2022. Сс. 21-23.
13. Стрельцова С. Художні образи творчих робіт О. Денисенка, виконаних у техніці левкас. Науково-практична конференція «Наука, освіта та суспільство: актуальні наукові дослідження». Київ, 2022. Сс.22-25.
14. Стрельцова С. Скульптура Олега Денисенка як тривимірна археологія графічних творів. АРТ-платформа. 2020. Вип. 2(2). Сс. 209-228.
15. Стрельцова С. Інтеграція творчості художника О. Денисенка в європейський культурний простір. Міжнар.

наук.-практ. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір». Київ: НАКККіМ, 2020. Сс. 126-127.

16. Українські митці представлять у Нью-Йорку гесографію – новий вид мистецтва, винайдений в Україні.

URL: <https://nachasi.com/creative/2022/05/11/ukrayinski-myttsi-predstavlyat-u-nyu-jorku-gesografiyu-novuj-vyd-mystetstva-vynajdenyj-v-ukrayini/>

17. Romanenkova J., Zemlianska N., Zaria S. Religious genre in the contemporary Ukrainian exlibris: schools, techniques, main characteristics. 2021. №13. Pp. 29-41.

18. Romanenkova J., Bratus I., Varyvonchyk A., Sharikov D., Karpenko O., Tkachuk O. Computer technologies as a method to create a contemporary ex-libris journal computer science & network security. 2022. V. 22(6). Pp. 332-338.

19. Romanenkova J., Bratus I., Kuzmenko G. Ukrainian Ex Libris at the end of the 20th century and the beginning of the 21st century as an instrument of the Intercultural dialogue. Agathos. 2021. V.1. Pp. 125-136.

20. Romanenkova J., Bratus I., Mykhalchuk V., Gunka A. Lvov ex-libris school as the traditions keeper of the intaglio printing techniques in the Ukrainian graphic arts at the turn of the XXth and XXIth centuries. Revista Inclusiones. 2021. V.8. Pp. 321-331.

Yuliia V. ROMANENKOVA,
DSc in Arts, Professor,
Borys Grinchenko Kyiv University,
Kyiv, Ukraine,
e-mail: 20romanenkova20@gmail.com,
ORCID: [0000-0001-6741-7829](https://orcid.org/0000-0001-6741-7829)

Svitlana V. STRELTSOVA,
Borys Grinchenko Kyiv University,
Kyiv, Ukraine,
e-mail: s.strieltsova@kubg.edu.ua,
ORCID: [0000-0003-4612-911X](https://orcid.org/0000-0003-4612-911X)

**ANTHOLOGY OF FLIGHT IN CREATIVITY
OLEG DENISENKO**

Abstract. The article is dedicated to the work of the Lviv artist Oleg Denysenko. The versatility of the master, who addresses many types and genres of art, experimenting with various techniques and materials, is emphasized. Printmaking (intaglio printing, xylography printing techniques) are positioned as the main field of artist experiments. Emphasis is placed on the technique “hesography” invented by the author, which is at the junction of graphic arts, painting. Emphasis is placed on the artist's appeal to the heritage of various cultures, his study of the traditions of various historical eras. The main symbols, signs, plots that the author exploits in all his works are considered. Etruscan, Scythian, Trypilian, Eastern Slavic, art, the Middle Ages, and the Renaissance are presented as models on which the Lviv artist is oriented. The dominant motifs characteristic of all types of O. Denysenko's art were analyzed, the main of which was the motif of flight. The importance of music for the artist's work is emphasized, which

musical material accompanies throughout his life, influencing the character of his works. The reference to the symbolism of wings, the story line of flight, found in book illustration, printmaking, hesography, levkas, ex-libris, decorative and applied art, sculpture is systematized. Examples of works on the motif of flight in the techniques of printed graphics (lino engraving, etching), hesography, levkas, bronze sculpture in the period from the beginning of the 2000s were considered. Chronological, biographical, comparative, and complex methods were used. It is emphasized that to date, in the domestic humanities, due attention has not been paid to the work of the artist, who can be called the heritage of Ukrainian modern art, which allows us to consider his creative baggage as one of the most promising tasks for research.

Key words: graphics, hesography, levkas, bookplate, bronze, flight, Middle Ages, Renaissance, image, symbol.

References:

1. Grafika [Graphic Arts]. Available at: <https://www.antiquitas-nova.art/uk/grafika/> [in English].
2. Kamenets'ka, Yu. (2019). Mystetstvo portreta v suchasnomu ukrayins'komu ekslibrysi [The art of portraiture in a modern Ukrainian bookplate]. *Visnyk LAM*, 42, 88-93 [in Ukrainian].
3. Krechetova, D. Kartyny, shcho chytayut' rukamy. U SSHA prezentuvaly novyy vyd mystetstva, vynaydenyy ukrayintsyamy [Pictures that are read with hands. A new art form invented by Ukrainians was presented in the USA]. Available at: <https://life.pravda.com.ua/culture/2022/06/7/248992/> [in Ukrainian].
4. L'vivs'kyi hrafik Oleh Denysenko: "Mystetstvo v Ukrayini, yak i viys'ko, zhyve zavdyaky volonteram". Available at: <https://zn.ua/ukr/ART/lvivskiy-grafik-oleg-denisenko-mistectvo-v->

ukrayini-yak-i-viysko-zhive-zavdyaki-volonteram-_.html [in Ukrainian].

5. Nesterenko, P. (2010). Istoriya ukrayins'koho ekslibrysa [History of the Ukrainian ex-libris]. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
6. Oleh Denisenko [Oleh Denisenko]. Available at: <https://art.lviv-online.com/oleh-denysenko/> [in Ukrainian].
7. Romanenkova, Yu. (2022). Ekslibrystyka v poli suchasnoho vitchyznyanoho humanitarnoho znannya [Ex-library in the field of modern domestic humanitarian knowledge]. Mater. Mizhnar. Naukovo-prakt konf. Kyiv: nakkim, 4-6 [in Ukrainian].
8. Romanenkova, Yu. (2022). Suchasnyy ukrayins'kyy ekslibrys u vitchyznyaniy humanitarystytsi: do pytannya stanu doslidzhenosti fenomenu [Modern Ukrainian ex-libris in domestic humanitarianism: to the question of the state of research of the phenomenon]. Art-platforma, 6(2), 130-149 [in Ukrainian].
9. Romanenkova, Yu., Araya Berios, N. (2021). Motiv chasu u tvorchosti ukrayins'koho myttsya kostyantyna kalynovycha [the motif of time in the work of the Ukrainian artist Kostyantyn Kalynovych]. Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk, 2(45), 32-37 [in Ukrainian].
10. Romanenkova, Yu., Bratus', I. (2020). Tandem "mytets'-hlyadach' v umovakh vyklykiv s'ohodennya [The "artist-spectator" tandem in the conditions of today's challenges]. Kul'turno-mystets'ke seredovyshe: tvorchist' ta tekhnolohiyi. Kyiv: NAKKKiM, 52-54 [in Ukrainian].
11. Sim'ya l'vivs'kykh myttsiv Denysenkiv predstavyla u N'yu-Yorku novyy vyd mystetstva – hesohrafiyu (2022) [The Denisenko family of Lviv artists presented a new type of art in New York – hesography]. Available at: https://galinfo.com.ua/news/simya_lvivskykh_myttsiv_denysenkiv_predstavyla_u_nyuyorku_novyy_vyd_mystetstva_gesografiyu_386891.html [in Ukrainian].

12. Strel'tsova, S. (2022). Hrafichne vtilennya svitospryynyattya suchasnoho myttsya Oleha Denysenka [Graphic embodiment of the worldview of the modern artist Oleg Denisenko.]. Mater. VI Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi "Teoriya y praktyka suchasnoyi nauky ta osvity". L'viv, 21-23 [in Ukrainian].
13. Strel'tsova, S. (2022). Khudozhni obrazy tvorchykh robot O. Denysenka, vykonanykh v tekhnitsi levkas [Artistic images of the creative works of Fr. Denisenko, performed in the levkas]. Naukovo-praktychna konferentsiya "Nauka, osvita ta suspil'stvo: aktual'ni naukovi doslidzhennya". Kyiv, 22-25 [in Ukrainian].
14. Strel'tsova, S. (2020). Skul'ptura Oleha Denysenka yak tryvymirna arkheolohiya hrafichnykh tvoriv [Oleg Denisenko's sculpture as a three-dimensional archeology of graphic works]. ART-platforma, 2(2), 209-228 [in Ukrainian].
15. Strel'tsova, S. (2020). Intehratsiya tvorchosti khudozhnyka O. Denysenka v yevropeys'kyy kul'turnyy prostir [Integration of the work of the artist O. Denisenko in the European cultural space]. Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya molodykh vchenykh, aspirantiv ta mahistriv "kul'tura i mystetstvo: suchasnyy naukovyy vymir". Kyiv: NAKKKiM, 1260-127 [in Ukrainian].
16. krayins'ki myttsi predstavlyat' u N'yu-Yorku hesohrafiyu — novyy vyd mystetstva, vynaydenyy v Ukrayini [Ukrainian artists will present hesography in New York, a new art form invented in Ukraine]. Available at: <https://nachasi.com/creative/2022/05/11/ukrayinski-myttsi-predstavlyat-u-nyu-jorku-gesografiyu-novyy-vyd-mystetstva-vynajdenyj-v-ukrayini/> [in Ukrainian].
17. Romanenkova, J., Zemlianska, N., Zaria, S. (2021). Religious genre in the contemporary Ukrainian exlibris: schools, techniques, main characteristics, 13, 29-41 [in English].
18. Romanenkova, J., Bratus, I., Varyvonchuk, A., Sharikov, D., Karpenko, O., Tkachuk, O. (2022). Computer

technologies as a method to create a contemporary ex-libris journal computer science & network security, 22(6), 332-338 [in English].

19. Romanenkova, J., Bratus, I., Kuzmenko, G. (2021). Ukrainian Ex Libris at the end of the 20th century and the beginning of the 21st century as an instrument of the Intercultural dialogue. *Agathos*, 1, 125-136 [in English].

20. Romanenkova, J., Bratus, I., Mykhalchuk, V., Gunka, A. (2021). Lvov ex-libris school as the traditions keeper of the intaglio printing techniques in the Ukrainian graphic arts at the turn of the XXth and XXIth centuries. *Revista Inclusiones*, 8, 321-331 [in English].